

Genç Yetişkin Erkeklerin “Baba” Kavramını Değerlendirmeleri¹

Gülçin KARADENİZ²

Öz

Alanyazın incelendiğinde ebevyınlerin çocuk yetiştirme stillerini içeren çalışmaların daha ziyade erken çocukluk dönemine ve ergenlik dönemine odaklandığı görülmektedir. Ancak uzayan yaşam süresi yetişkin çocuk ile yetişkin ebevyınınin ilişkilerini gündeme getirmiştir. Bu çalışmada, kültürümüzde yaşayan genç yetişkin erkeklerin baba kavramını nasıl değerlendirdikleri ve babalığı nasıl algıladıkları araştırılmıştır. Araştırmaya, 402 genç yetişkin erkek katılmıştır. Görüşme soruları, doktora tez izleme komitesinin ve uzmanların görüşleri alınarak oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda katılımcıların; %33.3’ü (n=135) baba kavramını erkeklik olarak açıklamıştır. Katılımcıların %40’ı (n=165) babalığın otoriter olarak yapılması gerektiğine dair görüş bildirmiştir. Çalışma grubunun %61,1’i (n= 248) babalarından ahlaki ve etik değerler öğrendiklerini söylemişlerdir. Araştırmaya katılanların % 46,8’sı (n=190) babalarının kendilerini sevdiklerini hatırlamadıklarını paylaşmışlardır. Çocuk yetiştirme tutumlarının ve babalık stiline öneme dair bir çok çalışma/proje yapılsa da bu çalışmada genç yetişkinlerden alınan veriler, hala daha istendik güçlü iletişimin ve etkileşimin sağlanamadığı yönündedir. Yetişkinin ruh sağlığını koruması, güçlü yönlerini bilmesi iyi bir ebevyınlık algısı ve onunla güzel anılar biriktirmesi ile mümkün olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Baba, Babalık Stili, Algılanan Babalık

Atıf İçin / For Citation: KARADENİZ, G. (2022). Genç yetişkin erkeklerin “baba” kavramını değerlendirmeleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi – USBED*, Cilt/Volume 4, Sayı/Issue 6, 119-144. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbed>

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Gönderilme Tarihi / Submission Date: 22.02.2022

Kabul Tarihi / Accepted Date: 20.03.2022

¹ Bu çalışma, Prof. Dr. Nermin ÇELEN danışmanlığında hazırlanan ve 27.06.2019 tarihinde savunularak başarılı bulunan “*Genç yetişkin erkeklerin algıladıkları baba tutumları ile bireyleşme süreçleri arasındaki ilişkide psikolojik sağlamlığın düzenleyici rolü*” başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

² Dr. Öğr. Üyesi; Maltepe Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

E-mail: gulcinkaradeniz@maltepe.edu.tr

ORCID: 0000-0002-3315-8635

How Do Young Adult to Evaluate The Concept of Being ‘Father’

Abstract

When the literature is examined, it is seen that studies on parenting styles mostly focus on early childhood and adolescence. However, the extended life span has brought the relationship between the adult child and the adult parent to the agenda. In this study, it was investigated how young adult men living in our culture evaluate the concept of father and how they perceive fatherhood. 402 young adult men participated in the study. Interview questions were formed by taking the views of the doctoral thesis monitoring committee and experts. As a result of the research, the participants; 33.3% (n=135) explained the concept of father as masculinity. 40% of the participants (n=165) stated that fatherhood should be done authoritatively. 61.1% (n= 248) of the study group said that they learned moral and ethical values from their fathers. 46.8% of the participants (n=190) shared that they did not remember that their father loved them. Although many studies/projects have been carried out on the importance of parenting attitudes and fatherhood style, the data obtained from young adults in this study is that the desired strong communication and interaction is still not achieved. It will be possible for the adult to protect his mental health, to know his strengths, with a good parenting perception and to accumulate good memories with him.

Key Words: Early Adulthood, Paternal, Perceived Parenting

GİRİŞ

Ebeveynler ve çocukları arasındaki ilişkiler yaşam boyunca önemli ölçüde değişmektedir. Ergenlikten yetişkinliğe geçerken ebeveynler ile olan ilişkilerin doğası değişime uğramaktadır. İlişki, ebeveyn çocuk arasındaki etkileşimden, iki yetişkin arasında daha eşit, karşılıklı ve destekleyici bir boyuta geçer. Burada altı çizilen değişim, anne-babanın ve yetişkin çocuğun birbirlerini görme biçimlerindeki farklılaşmayı kapsamaktadır. Ebeveynler oğullarını ve kızlarının artık bir çocuk değil, özerk bir birey olduğunu kabul ederken, çocuklar da ebeveynlerini, kendi yaşam öyküleri, ihtiyaçları ve eksiklikleri ile eşsiz varlıklar olarak değerlendirmektedirler. Ancak bu eşit ilişkiye geçmek, bazen iki taraf içinde kolay değildir (Birditt ve ark., 2008; Tanner, 2006).

Birey, yetişkin rollerini yerine getirmeye çalışırken ebeveyn-çocuk etkileşimi, farklı türden bir ‘*etkileşim ve ortaklığın birleşmesi olasılığı*’ ile yeni bir aşamaya geçer (Aquilino, 1996). İşte bu noktada bazen ebeveynler de çocuklarına nasıl davranacaklarını bilemeyebilirler. Bazı araştırmaların sonuçları (örn: White, 2002) genç çocukların ebeveynleri tarafından bazen çocuk bazen yetişkin gibi algılandıklarına dikkat çekmektedir.

Yetişkin çocuklar ebeveynlerini önemli bulunmaktadırlar. Nitelikleri değişse de ebeveynlerinin büyük destek olduklarını vurgulamaktadırlar. Farklı kültürdeki çalışmalar yetişkin ebeveynlerinin üçte birinin çocuklarına duygusal destek (örneğin, bir problemleri olduğunda ebeveyninden yardım ve tavsiye istemek vb.) sağladıklarını göstermektedir (Millward, 1998a; Vassalo ve ark., 2009; Veevers ve Mitchell, 1998). Ebeveynler daha az farkında olsa bile yetişkin çocuklar ebeveynlerinden duygusal destek edinmeye devam ettiklerini, ebeveynlerine hâlâ bağlılık gösterdiklerini ve ebeveynlerinin katkılarına/desteklerine önem verdiklerini bildirmişlerdir (Cohen ve Willis, 1985).

Duygusal desteği, pratik yardım sağlama desteği ve finansal yardım desteği takip etmektedir. Tüm bu sonuçlar, ebeveynler ile yetişkin çocukları arasındaki dünya görüşü bakımından dikkate değer bir uygunluk olması ile açıklanmaktadır (Acock ve Bengtson, 1980; Miller ve Glass, 1989; Millward, 1998b; Vassallo ve ark., 2009).

Genç yetişkinlerle ebeveynlerinin; iletişim, karşılıklı saygı, sosyal destek, finansal bilgi, yardım unsurları, değişen beklenti ve ilişkilerin tanınmasını içeren konularda uyuşmalarının temel teşkil ettiği bilinmektedir. Yani ebeveynler ve genç yetişkinler ilişkilerinin çoklu geçişlerle değişeceğini kabul etmelidirler. Bu değişim atmosferinde, pozitif ebeveynliğin belirli boyutları önem taşımaktadır.

Baba ile yetişkin oğlunun ilişkilerini; zamanla oturan kimlik gelişiminin, bağlamin, zamanın çoklu ritmlerinin (insanlar gelişmelerinde farklı zamanlarda belirli ontogenetik zorunluluklar vb.) erkeklerin babalarının deneyim öykülerinin etkilediği ileri sürülmektedir (Giele ve Elder, 1998). Bu durum, meslek veya aile kaybından dolayı belirsiz rol geçişleri ile karşılaşan kişiler için zor olabilir (Becker, 1997). Kuşaksal zamanın geçişi bazı erkekleri babaya mahsus etkilerden koparıırken diğer erkekler için babaların etkileri ortaya çıkmaya devam edebilir (Allen ve Doherty, 1996; Burton ve Snyder, 1998; Daly, 1995). Yetişkinlikte babanın içselleştirilmesi, özellikle otoriteyi kabul etme, cesaret ve atılganlık yoluyla çevreye yetki vermekte dâhil olmak üzere kişisel otorite duygusunu etkilemektedir (Samuels, 1989).

Farklı kültürlerin mozağıni olan ülkemizde baba ile erkek çocuk arasındaki ilişkide, aşırı kontrolcü, saygı ve korku çerçevesinde devam eden bir ilişki olduğu düşünülmektedir (Fişek, 1991; Sunar ve Fişek, 2005). Burada belirtilen “*saygı ve korku*” kavramlarının sevgi eksikliği anlamını taşımadığı denetim ve sevginin beraber işlediği düşünülmektedir. Ancak bazı araştırmalar (Örn., Bolak, 1999; Sancar, 2009) bu durumun baba-oğul ilişkisinde daha çok çatışmaya, duygusal mesafeye ve yoksunluğa neden olduğuna dikkat çekmişlerdir. Kıray (1976), ebeveyn ile çocuk arasındaki algılayış ve beklentilerin artarak farklılaştığını bu durumun da erkek çocuğun babaya isyan etmesiyle sonuçlandığını vurgulamıştır. Bu şekilde temellenen ilişkilerin babaların mesafeli tutumlarına neden olduğunu ve bu babaların “*adeta çocuklarına kıskançlık besledikleri*” vurgulanmaktadır (Boratav-Bolak ve ark., 2017).

Yıllar içinde sadece dinini öğreten babadan, tedarikçi olarak evi geçindiren bir babadan, çocuklarının direkt sorumluluğunu alan, ev içinde üretime destek olan yeni babadan ve rekabetçi babadan söz edilmektedir (Gregory ve Milner, 2011; Williams, 2008). Bu bağlamda, kültürümüzde yaşayan genç yetişkin erkeklerin baba kavramını nasıl değerlendirdikleri araştırmak için aşağıdaki problemler tanımlanmıştır:

Genç yetişkin erkeklere göre baba kimdir?

Genç yetişkin erkeklere göre babalık nasıl yapılmalıdır?

Genç yetişkin erkekler babalarından neler öğrendiklerini hatırlamaktadırlar?

Genç yetişkin erkekler babalarının onları sevdiklerini hangi yaşantılarla/anılarla hatırlamaktadırlar?

Genç yetişkin erkekler babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumu: Babalık stillerini nasıl değerlendirmektedirler?

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini İstanbul’da yaşayan genç yetişkinler, örneklemini ise Tuzla, Maltepe, Kartal, Ataşehir, Kadıköy, Beşiktaş, Güngören, Ataköy, Bahçelievler ve

Başakşehir ilçelerinde ikamet eden genç yetişkinler oluşturmaktadır. Bu araştırmada, katılımcılara kartopu tekniği kullanarak ulaşılmıştır. Kartopu örnekleme yönteminde, örnekleme oluşturma süreci araştırmanın yapılacağı bireylerden birisi ile temas kurulması ile başlar. Temas kurulan birimin yardımıyla ikinci birime, ikinci birimin yardımıyla üçüncü birime gidilir. Bireyden alınan bilgilere göre başka örnekleme birimine ulaşarak zincirleme olarak devam eder (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Araştırma süreci ilerledikçe, ulaşılan kişilerin yardımıyla daha fazla kişi listeye dâhil edilecek ve liste kartopu gibi büyüyecektir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu süreç bir süre sonra belli kişiler üzerine odaklanıp örnekleme oluşturmaya sonlanmaktadır (Şahin, 2014).

Çalışma sırasında yaklaşık 700 kişiden randevu alınmıştır. Ancak görüşülen bazı katılımcılar, araştırmanın örnekleme dâhil edilmemişlerdir. Bu katılımcılar; babalarının ve/veya kendilerinin psikiyatrik bir nedenle yatılı tedavi görmüş olmaları, bir kısmının çok küçük yaşlarda babalarını kaybetmiş olmaları, bazı katılımcıların da babaları hakkında olumsuz duygularını yansıtarak anketleri cevaplayamamaları ve uygunsuz ifadeler kullanmaları nedeniyle araştırma örnekleminde yer almamışlardır. Bu araştırmada, 402 kişiye ait olan veriler değerlendirilmiştir. Araştırmaya katılan bireylere yönelik demografik bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1*Demografik Özelliklere Ait Bulgular*

Değişkenler		(n=402) n	100 %
Eğitim durumu	İlk orta lise	107	26,6
	Lisans	240	59,7
	Lisans üstü	55	13,7
Kardeş sayısı	Tek çocuk	20	5,0
	2 kardeş	147	36,6
	3kardeş	106	26,4
	4 ve üzeri	129	32,1
Aile yapısı	Çekirdek	289	71,9
	Geniş	113	28,1
Babası	Hayatta	347	86,3
	Vefat etmiş	55	13,7
Babasının büyüdüğü aile yapısı	Çekirdek	129	32,1
	Geniş	273	67,9
Babasının iş statüsü	Beyaz yakalı yönetici	102	25,4
	Beyaz yakalı ara eleman	57	14,2
	Mavi yakalı	176	43,8
	Yakasız	67	16,7
Babasının eğitim durumu	İlkokul	10	2,5
	Ortaokul	16	4,0
	Lise	81	20,1
	Lisans	240	59,7
	Lisans üstü	55	13,7
Babası ile bir ayda görüşme sıklığımız	0 ila 28 kez	369	91,8
	29 kez ve üzeri	33	8,2

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri formunda, demografik bilgiler, algılanan babalığa yönelik görüşme soruları yer almıştır. Görüşme soruları ve demografik form doktora tez jürsinin görüşleri ve uzmanlarla yapılan görüşmeler doğrultusunda hazırlanmıştır.

BULGULAR

Baba kimdir? Sorusuna verilen cevapların değerlendirilmesi:

Katılımcılar yöneltilen, “*baba kimdir?*” sorusuna çok geniş yelpazede ve çok farklı içeriklerde cevaplar alınmıştır. Bu cevaplar, alanyazındaki eserler (Morgan, 1998; Bolak-Boratav, Fişek ve Eslen Ziya, 2017; Bozok, 2013; Connell, 2005; Sancar, 2009) ve Doç. Dr. Mehmet BOZOK’tan uzman görüşü alınarak gruplanmaya çalışılmıştır. Verilen cevaplar; Morgan’ın (1998) babalığın üç bileşinine göre gruplanmıştır. Bu gruplar; ataerkillik, erkeklik ve ebevyenlik başlıkları altında katagori edilmiştir. Katılımcıların, %33.3’ü ($n= 135$) babalık tanımlarını erkeklik bağlamında, %25.1’u ($n=102$) ise ebevyenlik bağlamında yapmışlardır. Soruya cevap vermek istemeyenler ise iyi bir baba görmediklerini o sebeple tanım vermek istemediklerini dile getirmişlerdir (Tablo 2).

Tablo 2

Katılımcıların “Baba Kimdir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Belirlenen Gruplara Göre Dağılımı

Baba kimdir?	<i>n</i>	%
Ataerkillik	128	31.5
Ebevyenlik	102	25.1
Erkeklik	135	33.3
Cevapsız	41	10.1
Toplam	406	100.0

Ataerkillik bağlamında değerlendirilen cevaplara örnek olarak; “*Ailenin reisi*”, “*atadır ve saygı duyulandır*”, “*ailede sözü geçen*”, “*son sözü söyleyen tek kişi*”, “*evin maddi yükünü taşıyan ve aile ile dış çevre ilişkilerini yöneten kişi*”, “*evin direği*”, “*namusuna, ailesine sahip çıkan, yaşlanılacak çınar*”, “*ocağın başı*”, “*büyük*”, “*zorlukları*

göğüsleyen kişi”, “her şey”, “otoriteyi sağlayan ve onu korumak için çaba sarf eden”, “ol dediğinde olunan, ol diyeceği zaman da ölünecek kişi”, “ailedeki dağ”, “ailenin kural koyucu lideri”, “bağışlayan ve esirgeyen”, “çokca bağışlayan ve çokca esirgeyen”, “otorite kaynağı”, “hiç değilse gizliden seven” vb. ifadeleri gösterilebilir.

Erkeklik bağlamamında değerlendirilen cevaplara örnek olarak; *“her daim ailesine sahip çıkan”, “aileye sahip çıkan”, “koruyan, kollayan”, “annemin kocası”, “hayatımda hiç olmayan bir erkek”, “başımız sıkıştığında arkamızda olduğunu hissettiğimiz birisi”, “erkek ebeveyn demektir”, “çocuğun oluşumunda gereken varlıklardan bir tanesi”, “biyolojik olarak genlerimizin yarısını aldığımız kişi”, “baba bir erkek için en değerli sıfattır”, “'Aile' denen 'Krallik' ta çocuk denen 'Kral'in 'Basındaki tac' tir” vb. ifadeleri verilebilir.*

Ebeveynlik bağlamamında değerlendirilen cevaplara örnek olarak; *“ailenin manevi desteği”, “yeni baba tanımına uyan kişi”, “ilk öğretmen, ilk model, en iyi arkadaş”, “en yakın”, “çocuğunun hep yanında olan kişi”, “sevgi dolu, yardımcı, seni her koşulda destekleyen ve yol gösteren kişi”, “çocuk doğduktan sonra onu büyüten, ihtiyaçlarını karşılayan büyüttükten sonra da daima yanında olan”, “sıkıntılarını paylaşan kişi”, “değer veren, sevdiğini gösteren, çocuğun sosyal ve bilimsel gelişimine destek olan ebeveyn” vb. ifadeleri gösterilebilir.*

Cevap vermek istemeyenler ise babaları ile ilgili üzücü anılarını paylaşmayı tercih etmişlerdir.

“Babalık nasıl yapılmalıdır?” sorusuna verilen cevaplara ait bulgular:

Katılımcıların “babalık nasıl yapılmalıdır?” sorusuna verdikleri cevaplar, sergiledikleri rollere göre üç kategoride toplanmıştır. Bu roller; temel geçim sağlayıcı, arkadaş ve otorite figürü olarak algılanmaktadır. Bu kategoriler bağıl ve davranışsal durumları içermeleri açısından değerlendirilmiştir (Iwata, 2003). Aynı zamanda bu soru için okul öncesi dönem çocukları için geliştirilen “Baba Katılım Ölçeği”nde belirtilen ve baba katılımının temelleri olarak düşünülen; temel bakım, keyfi meşguliyet, ilgi ve yakınlık maddeleri de bir kaynak teşkil etmiştir (Sımsıkı ve Şendil, 2014).

Tablo 3

Çalışma Grubunun “Babalık Nasıl Yapılmalıdır?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Belirlenen Gruplara Göre Dağılımı

Babalık nasıl yapılmalıdır?	<i>n</i>	%
Arkadaşça	127	31.3
Temel bakım veren kişi olarak	74	18.2
Otorite olarak	165	40.6
Fikrim yok diyerek cevap vermek istemeyenler	34	9.8
Toplam	406	100.0

Katılımcıların %40.6’sı ($n= 165$) kişi babalığın otorite olarak algılanması gerektiği görüşünde olduğunu, %31.3’ü ($n= 127$) babalığın sıcak ilişkiler çerçevesinde arkadaşça yapılmasını önemsediklerini, %18.2’si ($n= 74$) ise babalığın temel bakım vermekle yapılabileceğini düşündüğünü belirtmiştir (

Tablo 3).

Babalığın “otoriter” yapılması gerektiğini düşünenlerin verdikleri cevaplara örnek olarak; “disiplinle, eğiterek, öğreterek”, “aile reisi olup otorite kuraarak”, “her zaman yanında olmasa da yani başında gibi güç alınan”, “evlatlarına neyin doğru, neyin yanlış olduğunu anlatıp öğreterek”, “çocuğu döverek, fazla şımartmamak iyidir”, “aile reisi olup görevlerini yerine getirerek” ve benzeri ifadeler gösterilebilir.

Babalığın “arkadaşça” yapılması gerektiğini düşünenlerin verdikleri cevaplara örnek olarak; “sevgi, sefkat ve güven vererek”, “ailesine zaman geçirerek, eğlenerek”, “demokratik olarak”, “yüksek özveri, ilgi ve alaka ile”, “olgunluk, ciddiyet ve arkadaşça”, “şefkatle, hissederek, içten, dokunarak, hobilerle, eğlenceler bularak”, “her ne olursa olsun çocuğun yanında durarak”, “temas ederek”, “oynayarak” ve benzeri ifadeler gösterilebilir.

Babalığın “bakım veren kişi” yapılması gerektiğini düşünenlerin verdikleri cevaplara örnek olarak; “evini geçindirerek”, “ailesinin maddi ihtiyaçları ile ilgilenerek”, “para vererek”, “evine giderken ekme götürerek” ve benzeri ifadeler gösterilebilir.

“Babanızdan neler öğrendiniz?” sorusuna verilen cevaplara ait bulgular:

Araştırmaya katılanların, %61.1’i ($n=248$) babalarından etik değerler öğrendiklerini, %18.7’si ($n=76$) ise babalarından hiçbir şey öğrenmediklerini paylaşmışlardır (Tablo 4).

Tablo 4

Katılımcıların “Babanızdan Neler Öğrendiniz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Belirlenen Gruplara Göre Dağılımı

Babanızdan neler öğrendiniz?	<i>n</i>	%
Ahlaki ve etik değerler	248	61.1
Davranış biçimleri	41	10.1
Doğrudan temas içeren enstrümanel etkinlikler	41	10.1
Hiçbir şey öğrenmediğini düşünenler	76	18.7
Toplam	406	100.0

Babalarından ahlaki ve etik değerleri öğrenenlerin ifadelerine örnek olarak; sorumluluk, dürüstlük, sevgi, saygı, doğruluk ve din gibi araç değerler gösterilebilir (Rokeach, 1973).

Babalarını rol modeli olarak bazı davranışlar edindiklerini söyleyenlerin verdikleri cevaplara örnek olarak; “aşırı sinir ve şiddet”, “para kazanma yolları”, “adabı muaşeret kuralları”, “ev geçindirme”, “insanların hayatlarını nasıl mahvederiz, nasıl insan gibi görünebiliriz” gösterilebilir.

Babaları ile doğrudan temas içerisinde paylaşımları olanların ise verdikleri cevaplar arasında; “futbol oynamak”, “araba kullanmak”, “fındık toplamak”, “satranç”, “okuma”, “şiir okuma”, “ev aletlerini tamir etme”, “mangal yapma”, “bisiklet sürmek” vb. doğrudan temas içeren enstrümantal etkinlikler bulunmaktadır.

Babalarından hiçbir şey öğrenmediklerini söyleyenler ise cümlelerini bu ve benzer şekillerde ifade etmişlerdir: “Kayda değmez”, “Neler öğrendiğimden çok neler öğrenmediğim daha fazla”, “Babam sert bir adamdı, sevgisini göstermezdi ama severdi”, “Öğrenmedim ama iyi bir insandı”, “Nasıl baba olunmayacağı dışında hiçbir şey öğrenmedim”, “Hiçbir şey öğrenmedim, annemden öğrendim insanlığı”...

“Babanızın sizi sevdiğini hangi yaşantılarla/anılarla hatırlıyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplara ait bulgular:

Bu soruya verilen cevaplar, Palkovitz’in (2002) erken çocukluk dönemi için belirlediği baba katılımını bilişsel, duyuşsal ve davranışsal alan kapsamındaki değerlendirdiği modele göre yapılmış ve genç yetişkin çocuklar tarafından hatırlanan yaşantılar şu kategorilerde toplanmıştır: İletişim, öğretme, denetleme, düşünce süreçleriyle meşgul olma, maddi destek sağlama, duygu gösterme, koruma, duygusal destek, getir götür işleri, bakım verme, çocukla ilişkili bakım konusuyla meşgul olma, paylaşılan ilgiler, ulaşılabilir olma, planlama ve paylaşılan aktivitelerdir.

Araştırmaya katılanların % 46,81 (n=190) babalarının kendilerini sevdiklerini hatırlamadıklarını, %5’i (n=2) de babalarını kendilerine bir şey öğrettikleri sırada sevdiklerini hissettiklerini paylaşmışlardır (Tablo 5).

Tablo 5

Katılımcıların “Babanızın Sizi Sevdiğini Hangi Yaşantılarla/Anılarla Hatırlıyorsunuz?”

Sorusuna Verdikleri Cevapların Belirlenen Gruplara Göre Dağılımı

Babanızın sizi sevdiğini hangi yaşantılarla/anılarla hatırlıyorsunuz?	n	%
İletişim	13	3.2
Öğretme	2	.5
Denetleme	7	1.7
Maddi destek sağlama	12	3.0
Duygu gösterme	39	9.6
Koruma	28	6.9
Duygusal destek	29	7.1
Bakım verme	8	2.0
Paylaşılan ilgiler doğrudan temas	46	11.3
Ulaşılabilir olma	6	1.5
Planlama	7	1.7
Paylaşılan aktiviteler	6	1.5
Babam göstermezdi cevabını verenler	11	2.7
Hatırlamayanlar	190	46,8
Toplam	406	100.0

Babası tarafından sevildiğini hatırlamayanlar sıklıkla; “hiçbir şey”, “bu soruları geçsek?”, “pek göstermezdi”, “fiziksel bakımdan pek ilgili değildi”, “Uzun yıllar beni sevmediğini bile düşündüm”, “Seviyordur muhakkak ama belli etmezdi” ve benzer ifadeler kullanmışlardır.

“Babanızın sizi sevdiğini hangi yaşantılarla hatırlıyorsunuz?” sorusuna verilen cevapların temel duyguları içerip içermediği de değerlendirilmiştir. Katılımcıların, % 47,5’i (n=193) cevaplarında duygu içeren bir sözcük kullanmamıştır. Kalan katılımcıların; %37,9’u (n=154) öfke (Hiddet, kızgınlık, gazap, sinirlilik, düşmanlık, hınç ve şiddet), % 11,8’i (n=48) ilgi (Merak, kabul, dostluk, güven, şefkat, sevgi ve bağlılık), % 1,7’si (n=7) üzüntü (Keder, acı, kasvetli, melankoli, umutsuzluk, yalnızlık), %0,5’i (n=2) utanç (Suçluluk, utanç, hayal kırıklığı, vicdan azabı, pişmanlık, üzüntü ve pişmanlık), %0,5’i de (n=2) iğrenme (Tiksinme, hor görme, küçümseme, kibir, nefret, hoşlanmama, sevmeme) duygularını içeren ifadeler kullanmışlardır.

Babanızın çocuk yetiştirme yöntemi nasıldır? sorusuna verilen cevaplara ait bulgular:

Katılımcıların, % 69.2’si (n=281) babalarını otoriter bulduklarını bildirmişlerdir. Babalarını otoriter olarak bulanlar şu ifadeleri kullanmışlardır: “Aşırı otoriter kontrolcü”, “Cezalandırma”, “Dayak, hakaret”, “Babamın hoşuna giden davranışlarda bulunduğum zaman iyi olurdu fakat hoşuna gitmediğinde kötü şeyler olabilirdi”, “Ceza verme şekli, aç bırakma, konuşmama”, “Sözleri kılıktan keskindir, konuşması yeter”, “Araya mesafe koyardı”, “katı”, “Kendisi yapıp, çocuklarının yapmasını istemediği her şeye karşı çıkan disiplin turu”, “Kuralcı, hep son sözü söyler”, “Babam çok sert, mesafeli, mükemmeliyetçi, obsesif ve kurallarla doluydu”, “özellikle ilkokul ve sonrasında bana sürekli cezalar ve yasaklar koyan birisiydi”, “çocukluğumda ve anne-babamla beraber yaşadığım dönemde sürekli bir şeylerden dolayı eleştirildiğim”, “Aşırı sertti, dayak yoktu ama şiddetli bağırma ve azarlamalara maruz kaldığımı hatırlıyorum” vb. (Tablo 6).

Yine katılımcılardan %1.7’si (n=7) izin verici ihmalkâr tutumla yetiştiklerini belirtmişlerdir. Cevap vermek istemeyenlerin (%5.9 n=24) çoğunluğu fazla hatırlamak istemediklerine vurgu yapmışlardır (Tablo 6).

Katılımcıların %5.9'u (n=24) bu soruya cevap vermek istememişlerdir. Bir çocuğu beden dilini kullanarak soruyu cevaplamayı red ederken, bir kısmı “*bu sorulardan daha çok var mı?*” şeklinde tepki vermiş, bir kısmı da “*kendi var mıydı da stili olsun*” ve benzer cevaplar vermişlerdir (Tablo 6).

Tablo 6

Katılımcıların “Babanızın Disiplin Yöntemi Nasıldır?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Belirlenen Gruplara Göre Dağılımı

Babanızın çocuk yetiştirme yöntemi nasıldır?	<i>n</i>	%
Açıklayıcı otoriter	80	19.7
Otoriter	281	69.2
İzin verici şımartan	14	3.4
İzin verici ihmalkâr	7	1.7
Cevap vermek istemeyenler	24	5.9
Toplam	406	100.0

SONUÇ

Araştırmaya katılanların babalık tanımları incelendiğinde, % 33.3'ü (n= 135) tanımlarını erkeklik bağlanmında, % 31.5'u (n= 128) ise ataerkillik bağlanmında, %25.1'u (n= 102) ise ebeveynlik bağlanmında tanımladığı saptanmıştır. AÇEV (2018) raporunda, babaların çocukları ile kurdukları ilişkilerde, ataerkillik, geleneksel babalık ve modern babalık arasındaki devamlılığın sürdüğünü belirtmiş ve en önemli kısmın ebeveynlik olduğuna dikkat çekmiştir, ancak bu araştırma sonucu da göstermiştir ki babalık tanımı daha ziyade ataerkillik ve erkeklik üzerinden yapılmaya devam etmektedir.

Katılımcıların büyük çoğunluğunun babayı “*ailenin reisi*” olarak tanımlamasının nedeninin toplumsal kabule göre, ailenin geçimini sağlaması gereken birincil aktörler olarak babanın görülmesi düşünülmektedir. Kültürümüzde erkeklerin eve ekmek getiren kişi olma rolü üzerinde belirleyici olan ekonomik ve ataerkil toplumsal ilişkilerin birbiriyle iç içe geçmiş olduğu vurgulanmaktadır (AÇEV, 2018).

Ataerkil ailede, mutlak bir baba hâkimiyeti söz konusudur. Baba otoritesini dinden alır ve dini geleneklerin sürdürülmesi ile görevlidir, din atalarının kültürüdür. Bu çalışmada da birçok katılımcı babalarını din öğrendikleri kişi olarak da tanımlamıştır. Yine verilen cevaplar arasında yer alan “*evdeki her şeyin sahibi*” ve benzer ifadeler yine ataerkil aile yapısında babanın ailenin tüm mal varlığı üzerinde söz sahibi olarak algılanmaya devam ettiğinin bir diğer göstergesi olarak düşünülebilir.

Bu soru bize Bourdieu'nun "*habitus*" kavramını da düşündürmektedir. Bourdieu ve Wacquant, (2003) ataerkil olarak tanımlanan aile içinde erkeğin (babanın) rolleri de değişecektir öngörüsünde bulunsalar da bu araştırma örneklemini itibari ile fazla bir değişim saptanmadığı açıktır.

Cevapları erkeklik başlığı altında değerlendirilen katılımcıların kullandıkları ifadeler detaylı olarak incelendiğinde hegamonik erkekliğe vurgu yapıldığı düşünülmektedir. Connell (2002) hegemonik erkeklik kavramıyla, kaynağını ataerkil yapıdan alan cinsiyet düzeniyle birlikte, sınıf ilişkilerine ve kültürel dinamiklere de vurgu yapmaktadır (Connell, 2005). Burada hegemonya kavramı, doğrudan güce dayalı olmayan ancak din, kitle iletişim araçları, iş statüsü, ücret ve destek gibi yapıların içinde yer alan, kültürel egemenlik kuran egemenliği ifade etmektedir. Genç yetişkinlerin bir kısmının babalarını değerlendirirken bu bağlamdan baktıkları düşünülmektedir.

Katılımcıların %40.6'sı ($n= 165$) babalığın otorite olarak algılanması gerektiği görüşünde olduğunu, %31.3'ü ($n= 127$) babalığın sıcak ilişkiler çerçevesinde arkadaşça yapılmasını önemsediklerini, %18.2'si ($n= 74$) ise babalığın temel bakım vermekle yapılabileceğini düşündüklerini belirtmişlerdir.

Babalığın temel belirleyicileri arasında erkeklik ve babalığa yüklenen statüler, anlamlar ve rollerin etkili olduğu düşünülmektedir. Babalık ve erkeklik biçimleri sabit kalmaz toplumsal, kültürel ve tarihsel bağlamlar içinde şekillenir ve zaman içerisinde değişim gösterdiği bilinen bir gerçektir (Morgan, 2001). Buradaki değişimin de baba katılımının artması ve çocuğun gelişiminin desteklenmesi yönünde olduğu varsayılmaktadır. Ancak bu araştırma sonucunda kendi babalarını otoriter bulduklarını bildiren katılımcılar, yine gördükleri babalık stiline vurgu yapmışlar ve babalığın otoriter tutumla yapılması

gerektiğini belirtmişlerdir. Coltrane’ın da belirttiği üzere (2010) babaların benimsediği ve etkilendiği ataerkil ilişkiler etrafında ortaya çıkan erkeklik kodları, erkeklerin nasıl babalık yaptığını kuran en önemli unsurlardan birisidir.

Kural koyma, belki de ebeveynlik denilince ilk akla gelen kavramlardan biri olduğu için cevapların da disiplin sağlamaya doğru yönelmiş olabileceği düşünülmektedir. Günümüzde gerek sosyal medyada, gerek STKların duyurularında, gerekse kamu spotları vasıtasıyla, babaların çocuklarıyla doğrudan temas kurarak ‘babalık’ yapmasının önemi vurgulanmakta, birçok örnek, görsel paylaşmakta ve “*ilk iş babalık*” sloganıyla farkındalık yaratılmaya çalışılmaktadır. Ancak bu örneklem grubunda, babalık hala disiplin edici kişi ifadesiyle dile getirilmiştir. Bu durum ebeveynlik özellikle de babaları bilgilendirme çalışmalarının çok yeterli olmadığını düşündürmüştür. Özellikle başta akademisyenler olmak üzere, STK çalışanlarına, okul yöneticilerine, öğretmenlere ve ibadet yerlerinde çalışan kişilere büyük görevler düşmektedir. Öncelikle bilimsel bilgi ile bu kişiler eğitilmeli, onlar da bilgilerini paylaşmalıdırlar. Halka babanın çocuk gelişimi üzerindeki etkileri anlatılmalı özellikle babaların, çocukların akademik, bilişsel ve sosyo-duygusal gelişimleriyle olan ilişkilerinin önemi vurgulanmalıdır. Baba adaylarına ve babalara çocukla kurulacak “doğrudan temas”, “çocuğa ulaşılabilir olma” ve “sorumluluk” kavramları açıklanmalıdır.

Bu araştırmada katılımcılara babaları ile olan ilişkilerini saptamak üzere yöneltilen “*Babanızdan neler öğrendiniz?*” sorusuna; katılanların, %61.1’i ($n=248$) babalarından etik değerler öğrendiklerini, %18.7si ($n=76$) babalarından hiçbir şey öğrenmediklerini bildirerek cevap vermişlerdir. Katılımcıların yalnızca %10.1’i ($n=41$) doğrudan teması gerektiren ve serbest zamanda paylaşılan ilgileri içeren etkinliklerden bahsetmişlerdir.

Baba ile yakınlık kurmak, onunla iletişimde ve yakın ilişkide bulunmak erkek çocuklar için gelişim sürecindeki en kritik noktalardan birini temsil etmektedir. Çünkü bu süreç, kimlik gelişimi ve bireyleşme için de son derece önemlidir. Anneden farklı olarak baba dış dünyayı, gücü, rekabeti, iktidarı, macerayı, “*erkek olmayı*” ve “*erkek gibi davranmayı*” temsil etmektedir. Babaların çocuklarına öğrettikleri davranışlar, çocuğun

cinsiyet rollerinin sosyalizasyonunu hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkilemektedir. Örneğin, babanın oğluna odun kırmayı göstererek yaşadıkları kültürdeki cinsiyet rollerine uygun etkinlikleri öğretmesi, erkekler ağlamaz gibi özel olarak hangi davranışların cinsiyet rolüne uygun olduğunu belirtmesi yine cinsiyetine göre oyuncaklar seçmesi doğrudan etkidir. Babanın farklı cinsiyetteki çocuklarıyla nasıl ilgilendiği ve davrandığı ve çevreyle kurduğu etkileşimin niteliği ve nasıl bir model olduğu ise dolaylı etkidir.

Teknolojik ilerlemeler, yaşam koşullarının farklılaşması, alınan eğitim sürenin uzaması, kültürel değişimler nedeniyle nesiller arası değerlerin farklılaştığı düşünülse (Güngör, 2008; Yaman, 2010) de bu araştırmada babalardan öğrenilen değerlerin özenle korunduğu saptanmıştır. Aydın'a (2006) göre, değerlerin kaynağı dine veya başka bir otoriteye dayanmaktadır. Ülkemizde de dini inançlılık eğilimi artmakla birlikte bu araştırmaya katılanların çoğunluğu babalarını otorite kaynağı olarak gördüklerini de paylaşmışlardır. Ayrıca yapılan birçok araştırmada erkeklerin dindarlık eğilimlerinin daha yüksek olduğu bilinmektedir (Aktepe ve Yel, 2009; Bacanlı, 2002).

Etik ve ahlaki değerlerin büyük bir yüzdeliği temsil etmesi birçok yönden değerlendirilebilir. Levinson (1986) genç yetişkinliğin ilk dönemlerinde bireylerin daha fazla bir rehber, akıl hocasına ihtiyaç duyduklarına vurgu yapmıştır. Daha önce de belirtildiği üzere genç yetişkin çocuklar ve ebeveynleri farklı bir ilişkiye sahiptirler. Bu nedenle babalar maneviyatı güçlendirecek bir rehber olarak görülüyor olabilirler. Dyke ve Murphy (2006), bu durumun iş hayatında da geçerli olduğuna dikkat çekmektedirler. Diğer taraftan, Dunn ve Merriam (1995), farklı sosyo-ekonomik yapısı olan erkekler üzerinde yaptıkları araştırmalarında önemli bir kanıt bulmadıklarını belirtmişlerdir. Bu cevabın, kültürel yapı ve toplulukçu ilişkilerin sonucunda şekillendiği düşünülmektedir.

Yine ahlak ve değerlerin insana sonradan öğretilip öğretilmeyeceği konusu antik dönemlerden beri tartışılan bir konu olmakla birlikte toplumun her kademesinde etkin rol oynayan değerlerin bireye aktarımı, sayesinde birey topluma uyum sağlamakta, topluma faydalı hale gelmektedir (Özen, Güleriyüz ve Özen, 2012).

Katılımcıların en sık yineledikleri değer “sorumluluk” olmuştur. Sorumluluk değeri, Kohlberg’in kuramına (1927) göre, motivasyonel bir rol oynamaktadır ve ahlaki gelişimin ileri aşamasında oluşmaktadır. Bu değere ait yargıların, neyin ahlaki açıdan iyi ya da doğru, hatta benlik için kesinlikle gerekli olduğunu düzenlediği düşünülmektedir. Kohlberg’in (1984), sorumluluğun fonksiyonunu geleneksel bir isim kullanarak açıklamasına da, ahlaki davranışta kimliğin rolüne bu şekilde vurgu yapmıştır (akt. Bergman, 2004). Bu değer yoğun olarak önemsenmesinin bireyleşme testi ile ilişkisi de merak konusu olmuştur, ancak diğer değerlere ait yeterince veri olmadığından maalesef analiz yapılamamıştır.

Dikkat çeken noktalardan birisi de Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması’na göre, ailedeki en önemli değer “*sadakat*” olarak saptanmasına rağmen, bu çalışmanın katılımcılarından hiçbiri bu değeri dile getirmemişlerdir (ASAGEM, 2010).

Bu araştırmanın sonuçları baba katılımının çocuk üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik yapılacak boylamsal çalışmalara ihtiyaç olduğunu bir kez daha göstermektedir. Ayrıca bu ve benzer çalışmalarda diğer ebeveynin etkisinin, evlilik uyum ve doyumlarının kontrol edilmesinin önemi de unutulmamalıdır.

Araştırmada yöneltilen sorulardan birisi de “*Babanızın sizi sevdiğini hangi yaşantılarla/anılarla hatırlıyorsunuz?*” sorusudur. İçsel çalışan modellerin en temel kaynaklarından birisi, semantik ve epizodik bellek sistemleridir (Siegel, 1999). Belleğin semantik organizasyonu, olayları yorumlamamızı sağlayan inançların genellemesini ifade etmekte; epizodik bellek ise tersine, olaylarla ilişkili yaşanan duygular temelinde kodlanan durumlara atıfta bulunmakta, “*anılar*” olarak da adlandırılabilmektedir.

Araştırmaya katılanların %39.7si ($n=161$) babalarının kendilerini sevdiklerini hatırlamadıklarını belirtmişlerdir. Page (2001) tarafından yürütülen araştırmada, kaygılı-kaçınmacı bağlananların, epizodik belleğe güvenmemeyi öğrendiklerinden, tutarlı bir bellek organizasyonu geliştiremedikleri ve sonucunda da görüşmelerde anılarını hatırlayamadıkları gözlenmiştir.

Güvenli bağlanma stiline sahip olan bireylerin çocukluk yaşantılarını daha fazla hatırladıkları ve hatırladıkları anıların olumlu yaşantılardan meydana geldiği

görülmüştür. Kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin ise yaşantılarının ve bağlanma ilişkilerinin değerini düşürme eğiliminde oldukları ve bakım veren kişi ile olan bağlanma yaşantılarını hatırlamakta zorlandıkları görülmüştür. Saplantılı bağlanma stiline sahip olan bireylerin ise ebeveynlerini olduklarından daha olumlu ve destekleyici gösterdikleri ancak çocukluk anılarını bütünleştirirken tutarsız bir tavır sergiledikleri saptanmıştır (Main, Kaplan ve Cassidy, 1985; De Wolff ve van Ijzendoorn, 1997)

Gelen cevaplar incelendiğinde yine kültürümüze özgü olduğu düşünülen “*Babam göstermezdi*” (%2.7 $n=11$) cevabı dikkat çekmektedir. Yıllar önce anneanne/babaanne ve dedelerimizden duyduğumuz “*babamız bizi uyurken severmiş*” ifadesinin farklı bir versiyonu olan bu söylem de yine ailedeki ataerkil yapıya ve iletişim eksiliğine dikkat çekmektedir. Oysa duyguların gösterilmesinin önemi literatürde her daim vurgulanmaktadır (Thompson, 1994; Gross, 2001).

Bu sorunun cevabı, genç yetişkinlerin, babalarını ulaşılabilir bulmadıklarını da düşündürmektedir (Ulaşılabilir bulanlar, %1.5 $n=6$). Oysa bir çocuğun güçlü olabilmesi için babanın ulaşılabilir olmasının önemi alanyazındaki birçok çalışma ile vurgulanmaktadır (örn: Day ve Lamb, 2004; Güngörmüş, 1992; Downer, Campos, McWayne ve Gartner, 2008). Belsky (1984), babanın harcadığı zaman daha çok fiziksel etkinlikler ve oyunlardan oluşmaktadır dese de genç yetişkin katılımcılar geç yetişkin babalarını farklı bir şekilde algıladıklarını belirtmişlerdir. Günümüz genç yetişkin babalarının durumu için AÇEV (2018) raporu bu yönde umut vericidir. AÇEV’in araştırmasına katılan genç babalar, çocukları ile ilgilenmeyi ve ulaşılabilir olmayı önemsediklerini belirtmişlerdir. Bu katılımcıların %78.5’i çocukları ile zaman geçirme etkinliği olarak televizyon izlediklerini belirtseler de ev içinde el becerilerine dayanan etkinlikler yapan babaların oranı da az değildir (%48.5).

Babanın çocuğun yaşantısına katılmasının yetişkin gelişim sürecinin bir parçası olduğu unutulmamalıdır (Kuzucu, 2011). Bazı araştırmalar (örn: Marsiglio, 1991) kız çocukların babaları ile daha çok etkinlik içinde söylese de Baruch ve Barnett (1987) babaların erken çocukluk döneminde erkek çocuklarının bakımına ve onlarla oynamaya daha fazla zaman ayırdıklarını vurgulamaktadır. Kültürümüzde ise erkek

çocukla “erkekçe” zaman geçirme görevi babaya verilse de genelde bu görev de annelerin sorumluluğunda sürmektedir. Unutulmaması gereken, erkek çocukların her daim babalarına ihtiyaç duyduklarıdır (Marsiglio ve ark, 2000).

Katılımcıların, %69.2’si babalarını otoriter bulduklarını, %1.7’si ($n=7$) izin verici ihmalkâr tutumla yetiştirdiklerini, %5.9’sı ($n=24$) ise cevap vermek istemediklerini belirtmişlerdir. Ebeveynin kullandığı disiplin yöntemleri, ebeveynin kişiliğine, çocuğun mizacına, kültürel yapıya, ebeveynlerin sosyo-ekonomik durumuna, mesleğine, yaşına, çocukların yaşına, sayısına, cinsiyetine, ailenin ortamına göre farklılıklar göstermektedir (Berns, 1997).

Özellikle de babaların çocuk yetiştirme tutumlarının belirleyicilerinden birisi de babaların kendi babalarını model almalarıdır. Bu araştırma kapsamında, katılımcılara dedelerinin çocuk yetiştirme tutumları da sorulmuştur. Araştırmaya katılanların %41.9’u ($n=170$) dedelerinin babalık stiline de otoriter tutum üzerinden ilerlediğini ifade etmişlerdir. Ancak yöneltilen “*babanızla dedenizin çocuk yetiştirme tutumlarını benzer bulur musunuz?*” sorusuna katılımcıların %59,9’u ($n=243$) babaları ile dedelerinin tutumlarının aynı olmadığını ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar, Kusin ve Savran’ın (1995) araştırmalarının sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Onların bulgularına göre, aşırı otoriter ve aşırı disiplin uygulayan babaların, baba olan çocuklarının baskıcı ve sert disiplinli olmamakla birlikte otoriter tutumları sürdürdükleri saptamışlardır. Katılımcılar babaları ile dedeleri arasındaki farklılıkları şu ifadelerle dile getirmişlerdir: “*dedemde asabiyet, tahammül düşüklüğü daha fazlaydı*”, “*dedemde sevgi fazla yoktu, ama otorite aynı*”, “*babamda ailesine değer verme ve çalışma daha çok, her şeye kızmaz*”, “*dedemde aile reisinin bir kişi olabileceğine inanç vardı*”, “*huy ve davranış benzer ama dede daha sinirliydi*”, “*babam çocuklarına da söz hakkı verirdi*” vb.

Bu sonuçlara etki eden nedenlerden bir tanesinin de babanın yetiştiği aile yapısının olabileceği düşünülmektedir. Araştırmaya katılanların %45,3’nün ($n=184$) babaları geniş aile yapısından gelmektedirler. Sertelin de 2003 yılında yaptığı araştırmasında

anne babaların geniş ya da çekirdek aileye sahip olma durumları açısından çocuk yetistirme tutumlarını incelemiş ve bu araştırma ile benzer sonuçlar tespit etmiştir.

Bu araştırmada genç yetişkinlerle çalışıldığı için babaların evlilik doyumları belirlenmemiştir. Ancak Hortaçsu (2003) evlilik doyumu düşük olan babaların daha otoriter bir tutum sergilediklerini vurgulamıştır. Daha sonra yapılacak araştırmalarda hem çocuklarla hem de babaları ile kuşaklar arası çalışılması önerilmektedir. Bu araştırma kapsamında sadece, genç yetişkin çocuklardan “*anneleri ile babalarının evlilik ilişkilerini değerlendirmeleri*” istenmiştir. Katılımcıların %73.6’sı ($n=299$) ebeveynlerine ait evliliği uyumlu olarak algıladıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynler arasındaki ilişkinin olumlu algılanması ve çatışmaların çözüm biçimleri, çocuğun gelişimine, annenin veya babanın ebeveynlik tarzındaki bireysel gelişiminden daha önemli katkı sağlamaktadır ve uyum süreçlerini etkilemektedir (Gable, Crnic, Belsky, 1994; Şendil, 2014).

Çalışmanın sonuçları da göstermiştir ki toplumumuzda babanın otoriter olması istenilen, onaylanan bir durumdur, ancak Schaeffer ve Edgerton (1985) göre, ana-babaların kendilerini eğitici (öğretmen) veya terbiyeci (disiplinci) olarak algılamalarının ve otoriter tutuma sahip olmaları çocuklarıyla ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. Otoriter algılanan tutumla büyüyen çocukların sosyal becerilerinin (Pacheco, Gomes ve Teixeira, 1999) ve benlik saygılarının (Haktanır ve Baran, 1998; İkizoğlu, 1993; Kındap, Sayıl ve Kumru, 2008) düşük olduğu ve otoriter tutumun çocukta olumsuz özellikleri ortaya çıkardığı (Öztürk, 1990) ancak otoriter ailelerin çocuklarının, ihmalci anababaların çocuklarına kıyasla daha iyimser oldukları (Weber, Brandenburg ve Viezzer, 2003) bilinmektedir.

Yerel yönetimler, muhtarlıklar ve diğer ilgili kurumların yardımı ile ebeveynlere özellikle de babalara “pozitif disiplin teknikleri”, “çocuk yetiştirmede övgü” ve “içten disiplinli çocuk yetiştirme” konularında eğitimler sık sık düzenlenmelidir. Elbette bu tür eğitimler düzenlenmektedir, ancak babalar gerek iş saatlerini gerek başka sorumluluklarını bahane göstererek katılım göstermemektirler. Bu noktada, iş yerlerine

büyük sosyal sorumluluklar düşmektedir. İş yerlerinde yapılacak eğitimlere katılımın daha yüksek olacağı düşünülmektedir.

Katılımcıların %5.9'u (n=24) "Babanızın çocuk yetiştirme yöntemi nasıldır?" sorusuna cevap vermek istememişlerdir. Bir çocuğu beden dilini kullanarak soruyu cevaplamayı red ederken, bir kısmı "bu sorulardan daha çok var mı?" şeklinde tepki vermiş, bir kısmı da "kendi var mıydı da stili olsun" ve benzer cevaplar vermişlerdir. Bu araştırmada zaman sınırlı olduğu için maalesef daha sonra bu kişilerle odak gruplar yapılarak görüşülememiştir. Bundan sonra yapılacak araştırmalar planlanırken sürenin bu boyutun da hesaplanarak düzenlenmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acock- Alan C. ve Bengtson, V. L. (1980). Socialization and attribution processes: Actual versus perceived similarities among parents and youth. *Journal of Marriage and the Family*, 40, 19-30.
- AÇEV Anne Çocuk Eğitim Vakfı (2018). Erkeklik ve babalık halleri. <https://www.acev.org/wp-content/uploads/2018/05/ErkeklikVeBabalikHalleri.pdf>
- Allen, W.D. ve Doherty, W.J. (1996). The responsibilities of fatherhood as perceived by African American teenage fathers. *Families in Society: The Journal of Contemporary Human Services*, 77,142-155.
- Aquilino, W. S. (2006). Family relationships and support systems in emerging adulthood. J. L. Arnett ve J. J. Tanner (Ed.). *Emerging adults in America: Coming of age in the 21st century* içinde (s 193–210). American Psychological Association.
- ASAGEM Ankara Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. (2010). Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması (s. 84-92). Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Aydın, M. Z. (2006). *Ailede çocuğun ahlâk eğitimi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Bacanlı, H. (2002). *Psikolojik kavram analizleri*. Nobel Yayın Dağıtım.

- Barnett, R. C., Marshall, N. L. ve Pleck, J. H. (1992). Men’s multiple roles and their relationship to men’s psychological distress. *Journal of Marriage and the Family*, 54, 358–367.
- Bergman, R. (2004). Identity as motivation: Toward a theory of the moral self. D. K. Lapsley ve D. Narvaez (Ed.). *Moral development, self, and identity* içinde (s. 21-46). Erlbaum.
- Berns, R. M. (1997). Child, family, school, community: Socialization and support. Cengage Learning/ Standalone Book.
- Birditt, K. S., Fingerman, K. L., Lefkowitz, E. S. ve Kamp-Dush, C. M. (2008). Parents perceived as peers: Filial maturity in adulthood. *Journal of Adult Development*, 15(1), 1–12.
- Bolak-Boratav, H., Okman-Fişek, G. ve Eslen-Ziya, H. (2017). *Erkekliğin Türkiye halleri*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bourdieu, P. ve Wacquant, J. (2003). *Dönüşümsel bir antropoloji için cevaplar*. İletişim Yayınları.
- Burton, L. ve Snyder, A. (1998). The invisible man revisited: Comments on the life course, history, and men’s roles in American families. A. Booth (Ed.). *Men in families: When do they get involved? What difference does it make?* içinde (s. 31-39). Erlbaum.
- Cohen, S. ve Wills, T.A. (1985). Stress, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin*. 1985, 98 (2), 310–357.
- Connell, R. (2002). On hegemonic masculinity and violence: Response to Jefferson and Hall. *Theoretical Criminology*, 6 (1), 89-99.
- Connell, R. (2005). *Masculinities*. University of California Press.
- Daly, K. J. (1995). Reshaping fatherhood: Finding the models. İçinde Marsiglio, W. (Ed.). *Fatherhood: Contemporary theory, research, and social policy* içinde (s. 21-40) Sage.

- Day, R. D. ve Lamb, M. E. (2004). Conceptualizing and measuring father involvement: Pathways, problems and progress. R. D. Day ve M. E. Lamb (Ed.). *Conceptualizing and measuring father involvement* içinde (s. 1-15). Lawrence Erlbaum.
- De Wolff, M., ve Van IJzendoorn, M. H. (1997). Sensitivity and attachment: A metaanalysis on parental antecedents of infant attachment. *Child Development*, 68, 571-591.
- Downer, J., Campos, R., Macwayne, C. ve Gartner, T. (2008). Father involvement and children's early learning: a critical review of published empirical work from the past 15 years. *Marriage & Family Review*, 43(1/2), 67-108.
- Dyke, L. S. ve Murphy, S. A. (2006). How we define success: A qualitative study of what matters most to women and men. *Sex Roles*, 2006/55, 357-371.
- Fişek, G. O. (1991). A cross-cultural examination of proximity and hierarchy as dimensions of family structure. *Family Process*, 30, 121-133.
- Gable, S., Crnic, K. ve Belsky, J. (1994). Coparenting within the family system: Influences on children's development. *Family Relations*, 43(4), 380-386.
- Giele, J. A. ve Elder, G. H., Jr. (1998). Methods of life course research: Qualitative and quantitative approaches. Sage.
- Gross, J. J., ve Munoz, R. F. (1995). Emotion regulation and mental health. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 2 (2), 151-164.
- Güngör, E. (2008). *Ahlak psikolojisi ve sosyal ahlak*. Ötüken Yayınları.
- Güngörmüş, O. (1992). *Babanın çocuğun zekâsı, akademik başarısı ve benlik kavramı üzerine etkisinin araştırılması* [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Haktanır, G. ve Baran, G. (1998). Gençlerin benlik saygısı düzeyleri ile anne baba tutumlarını algılamalarının incelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 5(3), 134-141.

- İkizoğlu, M. (1993). *Demokratik ve otoriter anne-baba tutumlarının benlik saygısı üzerine etkileri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Kındap, Y., Sayıl, M. F. ve Kumru, A. (2008). Anneden algılanan kontrolün niteliği ile ergenin psikososyal uyumu ve arkadaşlıkları arasındaki ilişkiler: Benlik değerinin aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 23(61), 92-107.
- Kuzucu, Y. (2011). Değişen Babalık Rolü ve Çocuk Gelişimine Etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (35), 79-91.
- Levinson, D. J. (1986). A conception of adult development. *American Psychologist Journal*, 41(1), 3–13.
- Main, M., Kaplan, N. ve Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood and adulthood: A move to the level of representation. I. Bretherton ve E. Waters (Ed.). *Growing points of attachment theory and research. Monographs of the Society for Research in Child Development* içinde, (s. 66–104). University Of Chicago Press
- Marsiglio, W., Amato, P., Day, R. D. ve Lamb, M. E. (2000). Scholarship on fatherhood in the 1990s and beyond. *Journal of Marriage and the Family*, 62 (4), 1173-1191.
- Miller, R. B. ve Glass, J. (1989). Parent-child attitude similarity across the life course. *Journal of Marriage and the Family*. 51, 991–997.
- Millward, C. (1998a). Family support and exchange. *Family Matters*, 50, 19–23.
- Millward, C. (1998b). Later life parents helping adult children. *Family Matters*, 50, 38–42.
- Morgan, D.H.J. (2001). Family, gender and masculinities. S.M. Whitehead ve F.J. Barren (Ed.). *The masculinities reader* içinde (s. 223-232). Polity.
- Öztürk, İ. (1990). *Ana-baba tutumlarının üniversite öğrencilerinin bağımsızlık duygularını anlama, yakınlık, başatlık, kendini suçlama ve saldırganlık düzeyine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

- Pacheco, J., Teixeira, M. A. ve Gomes, W. (1999). Parenting styles and adolescent development of social skills. *Psicologia: Teoria e Pesquisa*, 15, 117-126.
- Pleck, J. (1987). American fathering in historical perspective. M.S. Kimmel (Ed.). *Changing men: New direction in research of men and Masculinity* içinde (s. 83-97). Sage Publications.
- Samuels, A. (1989). *The Plural Psyche: Personality, Morality and the Father*. Tavistock.
- Sancar, S. (2009). *Erkeklik: imkânsız iktidar*. Metis Yayınları.
- Schaefer, E. S. ve Edgerton, M. (1985). Parent and child correlates of parental modernity. E. Sigel (Ed.). *Parental belief systems: The psychological consequences for children* içinde (s. 287-318). Erlbaum.
- Siegel, D.J. (2001). Toward an interpersonal neurobiology of the developing mind: Attachment relationships, “mindsight”, and neural integration. *Infant Mental Health Journal*, 22(1-2), 67-94.
- Sunar, D. (2002). Change and continuity in the Turkish middle classfamily. E. Ozdalga ve R. Liljestrom (Ed.). *Autonomy and dependence in family: Turkey and Sweden in critical perspective* içinde (s. 217-238). Swedish Research Institute.
- Sunar, D. ve Fişek, G. O. (2005). Contemporary Turkish Families. U. Gielen ve J. Roopnarine (Ed.). *Families in global perspective* içinde. Allyn ve Bacon.
- Şendil, G. (Ed.). (2014). *Çocuklar ve evlilik çatışması*. Nobel Yayıncılık.
- Tanner, J. L. (2006). Recentring during emerging adulthood: A critical turning point in life span human development. J.J. Arnett ve J.L. Tanner (Edt.). *Emerging adults in America: Coming of age in the 21st century* içinde (s. 21-55). American Psychological Association.
- Thompson, R. A. (1994). Emotion regulation: A theme in search of definition. *Monographs of the society for research in child development*, 59 (2-3), 25-52.

- Weber, L. N. D., Brandenburg, O.J. ve Viezzer, A. P. (2003). A relationship between parenting styles and children's optimism. *PSICO-USF*, 8, 71-79.
- White, N. R. (2002). “Not under my roof!” Young people’s experience of home. *Youth and Society*, 34 (2), 214–231.
- Williams, S. (2008). What is fatherhood?: Searching for the reflexive father. *Sociology*, 42 (3), 487-502.
- Vassallo, S., Smart, D. ve Price-Robertson, R. (2009). The roles that parents play in the lives of their young adult children. *Family Matters*, 82, 8-14.
- Yaman, E.(2010). Yeni bir eğitim modeli olarak değerler eğitimi. *Bilim ve Aklın, Aydınlığında Eğitim Dergisi*. Aralık 2010, 32-37.